List 22. **NOVICE** Tečaj XXII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 1. junija 1864.

Gospodarske stvari.

Gospodarske skušnje.

* Velika vrednost pomladanskih hrošč ev ali kebrov gnoj — in kako tak gnoj napravljati. Slavni prof. dr. Stöckhardt v Tharandt-u je kemično in prav na drobno preiskaval obstojne dele pomladanskih kebrov ali hroščev, in izvedil je, da se njih gnoj šteti more v vrsto tistega, ki posebno hitro svojo moč pokaže na polji, kteri dobro tekne tudi drevju, in kteri v sirovem stanu, kakor je, toliko zaleže kakor blizo 6. del peruanskega guana (tičjeka), posušen pa kakor polovica njega. — Napravlja se pa prav lahko in brez vse težave tako-le: V kako kad ali kako posodo ali jamo se vsujejo kebri, pa se poparijo s kropom, da poginejo; potem se raztresejo na prst, ki si jo nasuješ kam za pavec ali pol drugi pavec na debelo; zdaj jih potreseš s prašnim ugašenim apnom ali laporovim prahom. Ko si to storil, vrzi zopet toliko prstí na-nje, na prst pa zopet kebrov kakor poprej, in tako delaj plast za plastjó, dokler imaš kaj te živali, in napravil si gnoj, da ga boš vesel.

* Kako konje krmiti (futrati), da krma več zaleže. Ni ne vse eno, kdaj da daš konju ovsa; sila veliko ležeče je na času, kdaj ga mu daš. Gotov dobiček je, ako konja poprej napojiš in potem še le krmiš, — gotova zguba pa ti je, ako narobe delaš. Tudi je napačna navada, ako konjem, ko pridejo iz težkega dela v štalo, brž sená ali ovsa daš. Hitro ti žró, malo zvečijo in želodec slabo prekuhuje povžito krmo. Ako ti pride konj od dela, ko je zlasti še večkrat vroč, daj mu četrt ure počitka; potem mu daj malo sená, čez pol ure ga še napoji — in potem še le mu daj ovsa. To odvrne tudi, da se konj z napajanjem ne prehladí. — Zdrobljeni oves pa redí konja bolj kot celi oves, in najmanj si ga prihraniš peti del, ako ga pokladaš zdrobljenega.

* Kako ravnati, kadar se na visocih sadnih drevesih veje klestijo ali žagajo? Kadar gospodar na visocih drevesih veje obsekuje, naj so že drobne ali debele, jih seče po navadi precej deleč od debla. To pa je napačno in drevesu jaka škoda. Veje se morajo tikama debla odsekati ali pa odžagati, tako, da se more deblini lub brž čez rano razpenjati in jo sčasoma popolnoma zakriti. Če se pa dolgi štremblji na deblu puščajo, se mora lub od debla do konca štremblja spuščati, in predno ga zalije, potrebuje več let. Med tem časom pa jame štrembelj hirati in sušiti se, na zadnje še celó gnjije in tako gnjije cela rana in sicer do drevesnega stržena. Tako pa gré dostikrat najlepše drevó pod zlo. Dostikrat se vidijo drevesa po vrtih in na polji, ki so na eni strani napol suhe in gnjile. Ta napaka izvira mnogokrat le od tod, ker se veje na sadnih drevesih predelječ od debla sečejo ali žagajo.

* Kako se dá dno v kapnicah, šternah in vodnjakih pregledati. Dno kake šterne, kapnice ali cemuna se prav lahko z navadnim zrcalom (špeglom) pregleda. Če solnce svetlo sije, naj se zrcalo tako drží, da solnčni žarki od njega naravnost v vodo padajo. In kraj, ki ga na dnu obsejejo, ti bode tako lepo razsvetljen, da se dá vsaka stvarca natanko razločiti. Tako se je dno pregledalo v neki šterni, ki je bila čez 50 čevljev globoka in na pol z vodo napoljena. Vidila se je v nji od vrha najmanjša bilka in vsaka druga drobna stvar prav natanko. Tako se dá tudi dno v bajarjih in rekah pregledati, če je le voda čista in mirna. Ako je pa šterna ali kapnica s streho pokrita, ali če jo senca kakega bližnjega poslopja zakriva, da ne more solnce va-njo sijati, naj se pa dva špegla vzameta, z enim se solnčni žarki na vrh šterne privabijo, z drugim se pa v šterno odbijajo. Svetloba se dá 50 do 100 komolcev deleč napeljati in v globočino odbiti. Zrcala se dajo tako zasukati, da se svetloba krog in krog hiše v kako senco napelje; ravno tako se dá svetloba iz enega okna na južni strani skoz dve sobi na severni strani v kapnico pripeljati, toda za tako skušnjo se mora vzeti več špeglov; akoravno vsako zrcalo solnčno svitlobo nekoliko zmanjša, se vendar le skušnja dovrší.

Sviloreja na Gorenskem.

Na Gorenskem si je Pužmanovo židno seme posebno dobro ime pridobilo, tudi v Istri in Trevizi na Laškem se je posebno dobro skazalo. Za to sem si tudi jez lani tega semena omislil in izredil 98 funtov kokonov popolnoma zdravih; večidel vse sem za seme obrnil. Tudi dvoje drugo seme sem poskusil, pa črviči niso bili zdravi in le malo sem iz njih pridelal, pa še tisto sem vse pomoril. Kar je bilo Pužmanovega semena, sem ga nekoliko Lahom dobro prodal, nekoliko sem ga pa v Karmin pri Gorici za četrti del letošnjega pridelka dal. Okoli 150.000 črvičev zopet letos sam redim; zlo me bo veselilo, ako jih sl. kmetijska družba dá po svojem izvedencu ogledati, kakor smo brali v 21. listu „Novic.“ Namenil sem tudi letos vse popolnoma zdrave kokone za seme obrniti. Ker živo želim, da bi se močno razširla židoreja na Kranjskem, ktere smo tako potrebni kakor slepec, da bi vidil, sem zasijal tudi 60.000 mladih murb. Kdor bo želel jih saditi, jih bo pri meni lahko dobil.

„Kdor murbe sadi, za svoje otroke skrbí“ — to je gotova resnica; zakaj z enim goldinarjem si lahko sto goldinarjev pridobí za svoje otroke; saj ni prazna domišlija, da murbe iz naše domače zemlje veliko bolje rastejo, kakor tiste, ki jih dobivamo iz laške dežele.

Andrej Net, kmet na Kokrici pri Kranji.

Odprto pismice
slovenskim materam.*)

Spisala Lujza Pesjakova.

Ko je Bog vstvaril človeku srce, vložil mu je vso obilnost čiste in svete ljubezni. Ljubezen, največi Božji dar, najprvo razodeva in obrača se pa do predrage matere. Mati je srcu največa dragotina, mati je obseg vse lepote in dobrine. Po materi steza zapuščeni otročiček svoje nježne rokce; „mati“ je prva beseda, ktero njegova ustica izrečejo, in za vse prihodnje čase najslajša otročjemu srcu; materno naročje je detetu raj; materne podobe ne pozabi, če jo tudi gomila krije že dokaj let; spomin materni ga spremlja do konca dní in celó o smrti mu srce razveseljuje živo upanje, kmali in za vekomaj zediniti se z nepozabljivo materjo.

Ravno tako ljubezen dolžno je srce človeško svoji drugi materi, dragi domovini. Tudi to ljubezen globoko zapisala je z žarečimi črkami roka Božja v vsako srce, torej je ali bi saj imela biti neusahljiva, neugasljiva, neuvenljiva, neumrljiva.

Če pa hočemo umeti preljubo mater, treba je njen jezik umeti; zatorej poslušajte me, drage domorodkinje vse, zlasti pa matere vé, ktere najboljše spoznate, kaj je otrok materi dolžan, — podučujte sebe in svoje otroke v domačem govoru, v tem lepem in blagoglasnem jeziku, kteri nam podaja toliko neznanih lepot, da je nepopisljivo veselje globiti se v njegovo bogastvo. Kako čudovit je ta jezik v svoji čisti popolnosti, kako je enojen, ravno zato pa zvišan in veličastveni, ker le v enojnosti je prava velikost in največa krasota.

Dobro veste, ljube domorodkinje, da ste zvezane s tem jezikom, posebno pa čutite trdno to vez v tuji deželi, kjer Vam gotovo neizmerna radost v srcu zaigra, kadar se Vam nenadoma oglasi sladka beseda mile nam domovine.

Vtisnite si torej v srce resni ta opomin ene zmed vas, kteri je bil ljubi domači govor vedno sladak, ktera pa lepoto in milino njegovo še le zdaj pozná, ko se ga učí; — ljubite in gojite ta jezik, ki je vednega lika in goreče ljubezni visoko vreden; saj čislate same sebe čislaje jezik predrage svoje domovine.

*) Naj bi to pismice bilo vsem materam našim svetinja, ktero si položé pred se tako, da jih vsaki dan opominja svetih dolžnosti njihovih! Vred.

O občinskih ali farnih knjižnicah.

Govoril v mariborski čitavnici pri besedi 17. aprila dr. J. Vošnjak.

Slavno društvo! Izvolil sem si za predmet svojega današnjega govora stvar, o kteri se je že večkrat v „Novicah“ pisalo in ktera je že tù pa tam po naši domovini v djansko življenje vpeljana in se povsod dobra in životna skazuje.

Vedno se govorí o silni potrebi vsesplošne narodne omike; vsakdo spozná, da brez občne omike ni občnega blagostanja. Vsakdanja skušnja nam kaže žalostno resnico, da neomikani, pa skor še hujše na pol omikani ljudje so skoz in skoz materialisti, kterih misli ne sežejo čez okusno jéd in dobro pijačo. Taki ljudje ne poznajo višega od same svoje osebe, in ne le, da v svoji nemarni sebičnosti najmanjšega dela ne storijo za občni blagor, še tudi zasmehujejo vsacega, kdor se trudi in boruje za više ideje.

Le omikan človek je zmožen, vse kar zná in ima, vse svoje vedenje in premoženje, in če je treba, tudi svoje življenje posvetiti ideji, za ktero gorí. In kakor posamezen človek bo tudi le ta narod vsikdar pripravljen, vse darovati za blagor svoje domovine, kterega državljani na najviši stopnji omike stojijo. In tak narod, če tudi majhen, je nepremagljiv, dokler omika ne preskoči v prenapetost in mehkužnost.

To nam spričuje vsa zgodovina. Grki, le mala peščica, ustavljali so se navalu neštevilnih Perzijanov in zmagali so; samo tristo Špartancev stalo je pri termopilski soteski, pa teh tristo vsaki bil je Špartanec z dušo in telesom in je radosten žrtoval svoje življenje v brambo domovini proti napadu tisoč in tisoč Perzijanov. Ne eden ni bežal — padli so vsi za dom, za narod, ker so se zavedili svetega svojega posla. Omika in narodnost ste sestri, ki se ne daste ločiti ena od druge; zakaj omika je le mogoča po edinem naravnem poti narodnega jezika, in bolj ko bo narod izobražen, tem gorkejše bode ljubil, častil in hranil svojo narodnost.

Pa kaj govorim o potrebi narodne omike? Saj ni nobenega med nami, da bi je živo ne občutil. Znane so tudi pota, po kterih se izobražujejo narodi.

Prva podlaga omiki so dobre národne šole. Da naše šole še niso tako osnovane, kakoršne bi imele biti, ta žalostna resnica je vsacemu znana. In še v te šole se otroci le neredno pošiljajo, in ko le malo odrastejo, morajo celó domá ostati in pomagati pri poljedelstvu. Ni čuda, da v kratkem času spet vse pozabijo, česar so se v šolah naučili, in da sčasoma še brati več ne znajo. In vendar so naši kmetje večidel ukaželjni in kaj radi kako mikavno ali podučno knjigo prebirajo. Pa razun kake stare molitvene ali zamazane šolske knjige ne najdeš lahko druge po kmečkih hišah. Ni tudi kmetu, kteri na samoti živí, zameriti, da si ne priskrbi dobrih knjig, ker za-nje še ne vé ne. Tudi je cena nekterih knjig precej visoka, da si jih ne more kupiti človek, ki ga od leta do leta veči davki pritiskajo. Kar pa posamnemu ni mogoče, to se lahko zgodí po združeni moči cele občine ali fare. Kaj lahko se ustanoví in v vedno boljšem stanu zdržuje knjižnica po pripomoči vseh farmanov, in stroški, ki posamnega kmeta zadenejo, so res tako nizki, le kacih 30 nov. kr. na leto, če je le 50 udov, da jih lahko nosi.

Osnovale so se take knjižnice že tù pa tam po slovenski zemlji in povsod, kjer so, so se krepko vkoreninile in žlahni sad omike svojim društvenikom darujejo. Treba pa bi bilo, da bi vsaka županija ali fara imela svojo knjižnico in zanašamo se na naše domorodne gospode duhovnike, da bodo to za duševni napredek našega naroda prevažno stvar v svoje roke vzeli in si prizadevali, po vseh farah tacih knjižnic ustanoviti.

Naj še v kratkem povem načela, po kterih bi se ravnalo pri teh knjižnicah. Pravila bi na pr. take-le bile:

1. Udje prostovoljno pristopajo in plačujejo vsako leto po 30 kr. nov. dn.
2. Za to plačilo pa bi se izposojevale iz knjižnice po vrsti vse knjige, pa nikoli več kot ena naenkrat.
3. Izposojeno knjigo smejo obdržati najmanj 14 dni in najdalje dva mesca; čez dva mesca pa nikoli.
4. Za ta čas, ko knjigo domá imajo, jo morajo kolikor mogoče varovati, da se ne zamaže ali raztrga. Posebno oškodovanje ali celó zgubo kakošne knjige mora bravec v denarju povrniti.
5. Bravec knjige nikomur druzemu ne sme izposojevati, ampak prebrano naj nazaj prinese, da jo tudi drugi bravci dobivajo.
6. Kdor do konca leta ne plača letníne, ne dobiva več knjig in odneha ud knjižničin biti.
7. Doneski in stroški se po vrsti zapišejo na svojem mestu v zapisniku in se po končanem letu sèštejejo. Z gotovino pa se naročijo časniki in kupujejo knjige. Te se pa morajo poprej vezati, preden se izposodijo.

To le bi bil načrt pravíl take knjižnice. Po teh pravilih se že več let ravná pri tukajšnji farni knjižnici v slov. Bistrici, ktera prav dobro napreduje in blizo 70 udov šteje.

Naj mi ne zamerite, da tako obširno o tej stvari govorim, pa zdi se mi prevažna za napredek našega ljudstva in zato se mi je najpripravnejše zdelo, kaj v praktičnem izgledu pokazati, po kterem načelu, po kterem potu se kaj lahko dajo osnovati take knjižnice.

Se vé da bodo tudi zoper to naše prizadevanje rogovilili naši navadni protivniki in tudi v tej le vseobčnemu blagoru namenjeni pripravi zavohali Bog vé kako nevarno agitiranje. Pa naj se le upirajo; saj brez upora ni nobenega napredka, in ko bi ne bilo toliko hudih nasprotnikov narodnih idej, spal bi gotovo še marsikteri narod.

To so moje misli o občinskih knjižnicah; da bi se le skoro po vsem Slovenskem v djansko življenje vpeljale. In kakor so po večih mestih čitavnice glavne središča narodnega gibanja, bile bi te knjižnice male čitavnice, raztrošene po vsej deželi, segajoče v vsako družino, ognjišča narodnosti v vsaki vasici.

Osnovajmo, napravljajmo jih povsod, kjer se le dá, da bodo razširjale omiko med našim narodom, in prišel bode čas, če tudi takrat že nas vse črna zemlja krije, da tudi Slovenec se bode ponosno štel med druge dozdaj srečnejše omikane narode.

Še nekaj o markanih pisemskih zavitkih.

Vsem, kteri več pisem pišejo, priporočal je neki gosp. dopisnik v 12. listu letošnjih „Novic“ markane pisemske zavitke.

Prav živo jih tudi mi vsem priporočamo, posebno njim, kteri so dalječ od pošt. Nemoremo pa si kaj, da ne bi častitim čitateljem „Novic“ ne razjasnili nekaj, kar je zeló potrebno. Med drugim piše gosp. dopisnik: „Če so robovi pisemskega zavitka po gori omenjeni lastnosti s klejem pomazani, se pismo tako trdno zapre, da ni moč do denarja priti v njem hranjenega; prav za prav pisma po tem tudi ni treba posebej pečatiti; varno je vsakega odpečatenja; popolnoma nemogoče je, do pisemskega zapopadka priti.“ — To moramo popraviti tako-le: Vsako pismo z denarjem — ako je tudi s klejem pomazano — moraš po postavi še s svojim pečatom na štirih voglih zapečatiti, v sredo se pritisne pa poštni pečat. Le samo takrat, kadar pisma ne odpošlješ z recepisom ali ga ne „rekomandiraš“, ali denarja v njem ne pošlješ, ni treba pisma posebej pečatiti, in markani zavitki so kaj dobri za take pisma. Markanih pisemskih zavitkov za denarne pisma bi pa mi ne svetovali. Popolnoma napak misel je, ako kdo meni, da bo od pisma manj plačal, ako je na zavitku marka prilepljena. Marka, ako je tudi za 15 kr. na zavitku, nima nič vrednosti, ter od pisma se mora vse eno plačati, kakor da bi bil zavitek brez marke, zakaj postave velijo, da se mora od takih pisem v gotovem denarji razun 15 krajc. prvotne poštnine (Grundporto) še do 50 milj od vsakih 5 milj 2 kr., čez 50 do 100 milj za vsakih 10 milj zopet 2 kr., čez 100 do 200 milj pa za vsakih 20 milj 2 kr. itd. plačati. — Od papirnatega denarja do 5 gold. se plača le polovica od 100 gold.

To se je nam zdelo potrebno omeniti, da se vé vsakdo nepotrebnih stroškov varovati. Sicer pa za navadne pisma brez denarja priporočamo še enkrat markane zavitke.

Gavekar.

Podučne stvari.

Besedica staršem.

(Konec.)

Pametna in v resnici dobra odreja nikakor ni tako težka, da se otroci le zgodaj pokorščine privadijo. Z ubogljivim otrokom storiš, kar ti je drago. Zato je treba pred vsem drugim, da se z otroci vedno enako ravná; ne pa da bi se otrokom zdaj vse dovolilo, zdaj pa zopet vse prepovedalo. Kaj napčno tedaj ravnajo starši, ki otrokom svojim skoraj vse, dostikrat še celó najmanje stvarí prepovedujejo, da revčki kmali več ne vedó, kaj da jim je pripuščeno, kaj pa ne.

Nekteri starši, opominovaje svoje otroke, razsajajo po hiši in vpijejo, da je joj. Gotovo ni to dobro; s tem učijo otroke, kako se morajo obnašati, kadar so razkačeni. Lahko se zapoveduje in svarí, pa ni treba vpiti, da sosedje skup leté. Neusmiljeno kregajo ter pretepavajo nektere matere svoje otroke zarad najmanjših stvarí, na priliko, ako so kako posodo ubili, se pomazali ali kaj tacega malega storili. Ako so pa otroci zares poredni ter se nespodobno ali pa še celó nesramno obnašajo, takrat jim žal besedice ne rekó; še smejajo se jim, češ, „lej lej ga Tončeka, kakošen fant je še!“ Da je res taka, moramo vsaki dan viditi. Kako se otroci s tem pačijo, mislimo si pač lahko. Otrokom se ne smé nikdar smejati, naj počenjajo kar koli. Ako daje mati otrokom potuho, jih mora oče uganjati. Slaba pa je taka odreja, kjer je oče le strašilo; ne da bi ga otroci ljubili, sovražijo ga, ter so še hujši samoglavci.

Napčno je, otroka prositi, da uboga, ali pa mu kaj obljubiti, da storí, kar se more tirjati od njega. Tak otrok jame pozneje gospodariti v hiši, da se mora vse uklanjati mu; ne uboga staršev, draži brate in sestre, nagaja poslom ter zahteva po vsi sili, da se tako dela, kakor on hoče. Je li čuda, ako hoče tak človek v starosti kralj biti celi vasi ter da bi vselej njegova veljala? Starši ugibljejo, kako more njihov Jožek tako neposajen biti; al pravega vzroka ne najdejo, ker ga ne iščejo v odreji, ampak se tolažijo s tem, da pravijo, napaka ta mu je prirojena. Pač prazne besede! Kal za dobro in slabo človeku ni prirojena, temveč prirejena.

Kaj napčna in škodljiva je navada, da se otroci strašijo, da so tihi in pri miru. Vsled tega se jih loti prazna vera, da verujejo vse svoje žive dni v strahove. Da taka babja vraža ni koristna človeku, temveč zeló škodljiva, ni mi treba dokazovati.

Že odrasli otroci (okoli desetega do dvanajstega leta) se smejo le redko kdaj s tepežem kaznovati, ker se lahko zgodí, da jim nič več za čast ni; ko je čast v človeku zamorjena, vse pridige so mu zastonj. Tak otrok ima pamet, da že razume, kaj je prav; ni mu treba s palico razlagati. Da je otroka sram, treba je najbolj skrbeti, kajti tacega se primejo opomini in lepi nauki veliko lože. Ako je v teh letih pri otroku še treba tepeža, znamenje je to, da je bila odreja malo prida; starši se s tem sami sebe bolj sramoté, kakor otroka. Dobro in lepo odgojenemu v tej starosti ni treba nikacega strahovanja; sama prijazna beseda je dosti; spridenega otroka pa ne storí kazen nikdar boljšega, ampak le trdovratnišega.

Te vrstice naj bodo staršem za poduk o odreji otrok v prvih letih. Naj pa nikar ne mislijo, da je s tem že vse povedano, le majhen načrt je; previdni starši bodo kmali spoznali, kaj jim je še napčnega opustiti pri odgojenju otrok. Da bi vendar slepe nektere matere htele verjeti skušnji, ktera se je že toli-

krat potrdila, da namreč ravno v nježnih letih se primejo nas nauki tako zeló, da še v pozni starosti ne izginejo. Da bi pač starše večidel spridena sedanja mladost prepričala, da je napčna odreja v prvih letih tega kriva. Človek je ko poslopje: da je poslopje trdno, treba mu je trdne podlage in močnega temeljna; ako nima tega, ne bode dolgo stalo. Ravno tako se mora otroku precej, ko se jame pamet razvijati, v srce temelj kreposti in trdnega, poštenega značaja položiti. Kaj težko ali pa nikoli več se ne dá storiti to, kar se je v tej reči zamudilo v mladosti.

Odreja je ko lestva; ako ni spodnjih klinov, zastonj segaš po gornjih. Peščenikar.

Stare pripovedke slovenske.

Nabral na Dolenskem Fr. Peterlin.

Rojenice.

Ko se človek rodí — pravijo pripovedke starodavne — sedijo za mizo rojenice, ki sodijo, kaj bode počel v živenji svojem, ali bode srečen ali ne, kaj bode važnega dovršil v živenji, kake smrti bode umrl itd. Pravijo, da so jih v starih časih ljudje vidili kot tri bele žene sedeti za mizo, ki so glasno pripovedovale vsem pričujočim, kaj bode z novorojenim človekom se godilo na svetu. V tistem času je toraj vsak vedil, kaj ima čez-nj priti; bili so po takem nekteri stariši svojih otrok zeló veseli, nekteri, se vé da, pa zeló žalostni; kajti naprej so vedili, kaj se bo ž njimi hudega ali dobrega zgodilo. Zategadel sedaj le nevidno pridejo k rojstvu in se vsedejo za mizo, da bi ne bili starši nesrečnih otrok prežalostni in starši srečnih preveseli. Zato pravijo, je dobro kruha na mizo djati tak čas, da rojenice pri kruhu sedé in boljšo srečo nagovoré.*) Preprosti narod tudi trdi ali prav za prav le s pravlicami dokazuje, da sreča, ki jo rojenice nagovoré, nikakor ne zapustí človeka.

Pravijo, da so sv. Matija rojenice nagovorile, naj bi očeta in mater ubil. Mati njegova je bila žalostna, in vselej se je zjokala, kadar mu je kruha dajala. Nekega dne jo Matija praša, zakaj da se joče, kadar njemu kruha dajè. Mati mu odgovorí: „O kaj bi se ne, dragi sinček! ko se spomnim, da tistemu kruh lomim, ki me bo ubil.“ „Kaj jaz bi vas ubil?“ — zavrne Matija. „Da, sinek moj! taka je; o tvojem rojstvu so že rojenice povedale, da boš mene in očeta ubil. In kar rojenice namenijo, temu se nihče ne more ustavljati“ — odgovorí mati. „Tega pa le nočem!“ — reče blagi Matija — „rajši grem križem svetá, kot da bi svoje starše umoriti imel.“ Res je šel Matija v daljno deželo in nihče domačih ni vedil, kam. Srečen je bil v daljni deželi, vse ga je rado imelo in spoštovalo; zeló je obogatil, in ker je bil tudi lepe postave, je dobil hčer nekega grofa za ženo in grad za doto. Dolgo je živel s svojo mlado ženo v sreči in miru. Enega dné se podá na lov; gospó in več druge družine pa domá pustí. Ko prvič lov zastavijo, vjemó namesti zajcev tri mlade fantičke. Otroci govoré: „Kaj pa vi grajščak tù delate? pri vaši ženi domá so pa drugi!“ Matija se nasmeja ter reče: „Poberite se spred mene, paglavci! Kaj vi o teh rečeh veste.“ — Drugič lov nastavijo, in vjamejo tri mladenče, ki pravijo: „Grajščak, kaj vi tukaj delate? domá pri vaši gospej so pa drugi!“ Matija reče: „E, mladost je norost; kdo bode norcem verjel.“ Tretjič lov nastavijo, pa vjamejo tri može. Stari možje tako govoré: „Kaj se mudite vi na lovu, v vaši hiši so pa pri vaši ženi drugi!“ „Starim ljudém vera gré“ — si misli Matija in gré domú. Ko domú pride, pa hajd! naravnost v spavnico. Ko vanjo stopi, zagleda na postelji dva; vès togoten popade meč ter odseka obema glave, pa še ne pogleda ne, čigave so. To storivši, vès preplašen zapustí sobo, in že ga peče doprineseno hudodelstvo. Na pragu ga sreča žena njegova, ki mu reče: „Pa ravno danes te ni toliko časa domú. Kaj neki si tako dolgo delal na lovu? Jaz pa domá sama gostijo pripravljam, kajti tvoj oče in mati sta prišla; trudna od pota sem ju djala na najino posteljo spat.“ „Ojmene!“ — zaklikne Matija — „obedvema sem glave odsekal.“ — Mati in oče sta namreč skrbela, kako se godí njenemu sinu. Popraševala sta dolgo in naposled zvedila, kje da je in kako se mu godí. Radovala sta se, svojega sina srečnega viditi; — a ravno to je dalo priložnost k spolnjenju rojeničine obljube.

Matijata je vest neizrečeno pekla; sklenil je pokoriti se za svoj greh; al menil je, da ni več pokore za-nj, kajti hudoba, ki je popred lagala v otrocih, mladenčih in starcih vidno, mu zdaj nevidno na srce govorí. Ker je bil pa blazega srca, ker je do ubijanja vedno le dobre dela opravljal in še umora se je le v naglosti udeležil, se je Bog usmiljeno na-nj ozrl. Zasliši enega dne glas: „Matija! zidaj rimski most, da boš greha prost!“ On sluša ta glas, ter prične zidati. Al kar podnevi sezida, mu hudoba ponoči podere. Delj časa dela tako — in že je mislil obupati, pa zopet zasliši glas, ki mu veleva, naj obljubi hudobi tri prve romarje, ki bojo šli po mostu. On stori tako, in zidanje je šlo spešno od rok, al muči ga misel, kakošne romarje mu bo dal. Zopet ga potolaži glas, ki mu velí: „Ko bo sezidan most, potoči tri kugeljce po njem in zaženi za njimi tri peske opravljene, s torbicami na vratu ter s privezanimi palčicami — in to bodo romarji. Ko je most sezidan, storí Matija res tako. A hudoba se razjezí in pol mosta odvalí, ki ga potem niso nikoli mogli dozidati. — Pravijo tudi, da ima sv. Matija na podobi zato „žatlako“ namalano, ker je ž njo očetu in materi glave odsekal.

*) Po nekterih krajih na Dolenskem imajo še to navado, kruh na mizo devati ob porodu, in trdno se držijo tega. Pis.

Zemljo- in narodopisne stvari.

Bolgarska in Bolgari.

4. Glavne ceste in veče mesta s posebnim ozirom na slovenski narod.

(Dalje.)

Druga taka cesta iz Ruščuka vodi proti Šumli, ter tedaj prehaja na turško zemljo, dasiravno kakor smo že gori rekli, mnogi učeni pravijo, da tudi tukaj turški narod ni tako nepomešan, ampak da so Bolgari in Turki zmešani kakor med Balkanom in egejskim morjem.

Sèm spadajo mesta Ruščuk, Silistrija, Šumla, Varna; posebno važni ste Šumla in Varna.

Šumla je severni ključ do Carigrada. Kdor ima v rokah Šumlo, pot mu je odprta v glavno mesto; lega ji je prekrasna pa tudi hudo močna; v gradu je do trideset Turkov, v varošu (zunanje mesto) čez šest tisoč Bolgarov .... Šumla je glavno vojniško mesto turške države, od nje namreč se v vsa važneja mesta kakor od zvezde iztekajo ceste; v tem kraji so že turški topovi in puške pokončali dokaj Rusov, posebno pa 1794. leta. Vendar so njene baterije in druge redute tako na široko osnovane, da mesto za svojo obrano potrebuje do 50.000 vojakov.

Varna, osemnajst milj deleč od Šumle, na nobenem hribu nima hudega soseda, s kterega bi se v njo

dalo streljati, tedaj bi, kar se tega tiče, še bolja bila trdnjava, kakor Šumla. Vendar, odkar je po Rusih leta 1829 bila uničena, ni se več popravil kvar (poškodovanje) na zidih; tudi lega ni tako važna, ker iz Varne vendar še ni sloboden prelaz čez Balkan, ker cesta se steka z uno iz Šumle; al Varna je zavoljo tega tolike važnosti, ker odtod prihaja za Bolgare blago pomorsko; tudi je v luko prestop zmiraj varen in lahek. Med mornarji in tesarji pri ladijah vidiš skoro same Bolgare, o kterih pravijo, da so pridni in hrabri mornarji. — Čisto bolgarska luka Burgas manje je veljave, ker od nje Bolgarom ni najbližji in najlahkeji pristop.

5. *Preteklost Bolgarije in Bolgarov.*

Ni še do jasnega razvito vprašanje, kdo so bili stari stanovniki balkanskih krajev; v zapadnem delu — mislijo učeni — naseljeni so bili Albanezi ali Skipetari; kdo v iztočnem delu, se ne vé kaj pravega. Kraj dolnje Donave pa so od nekdaj stanovali Slaveni; neke so si drugi narodi kakor Kelti in nekteri tački narodi in tudi rimske legije pod peto spravile, neke pa porinile bolj na sever. Bolji časi samostojnosti prišli so jim po Hunih in posebno po Atilu, ki jih je osvobodil in spodbudil na politiško delovanje; vsled tega si leta 449 po Kr. rojstvu podvržejo Dalmacijo.

Iz njihovega roda bil je rimski cesar Justinian (nekteri pravijo, da se je rodil blizo Skoplje, nekteri pa, da v Vedrijani, kjer sedaj stojí Kjodenstil na Strumi) in poveljnik Veličar (Belizar), Dobrogost in Vsegrad.

Menda že za Atile so Slovani začeli v malih vojskah ali čoporih širiti se po Srbii in podonavski Bolgarii; občine ali vasí demokratiške med seboj niso bile v nobeni zvezi. Leta 551. zavzamejo si zopet Dalmacijo ter tam prezimijo. Tako so se Slaveni v teh krajih vtrdili, da je Carigrad leta 581. proti njim na pomoč poklical Obre (Avare), ter vendar ostanejo gospodarji domači vse do Ohrida, čeravno so jih Grki stepli 583. leta.

V samih demokratiških občinah živé večkrat so Slaveni podlegli Grkom; leta 671. pa od Dona pod Asparuhom divji Bolgari pridejo v Dobručo in pridobivši Grke, precej lahko se razlijejo v podonavski današnji Bolgarii in le po času v politiškem zmislu sè Slaveni zrastejo v en narod, posebno po duhu krščanstva prejeli so tudi duševno omiko slavensko. In ker so le po malem in pozno svojo moč raztegnili čez Balkan ter tudi pozneje niso drugi tatarski narodi tako lahko se naseljevali po Tracii in Macedonii (na Marici, Strumi in na Vardaru), menda so južni Slaveni (denešnji južni Bolgari) bolj čisti ostali od bolgarskih in drugih tatarizmov.

Bolgarski kralj Krum Grke večkrat zmlati ter od Karpatov do Zagorja (Zagore) vlada z močno desnico in prvi pomisli, kako bi sedež svoj prenesel v sam Carigrad. Njegovi nasledniki žalibog niso zmiraj šli po tej poti, ampak so žalili Srbe, hoté si jih podvreči.

Druga polovica 9. stoletja je Bolgarom s krščanstvom prinesla najlepši cvet, — zlato dôbo. Metod učil je krščansko vero v bojih sè Srbi in Grci nesrečnega Borisa ali Bogorisa, ter je v njem podučeval tudi bolgarski narod. Da se pokrsti, carigradski car Mihael pošlje nekega škofa, in ko se en del naroda popunta zavoljo krščanstva, premaga jih Boris, in nadvladan vès bolgarski narod dá se pokrstiti.

Leta 863. Metod in njegov brat Ciril pozvana gresta k Svatopolku, da veliki moravski narod začneta z domačo, slovansko besedo učiti krščanskega nauka; med tem Boris hoté se odtrgati od patrijarha carigradskega, prosi papeža za poseben patrijarhat in rimske duhovne; ti pridejo ter vpeljajo rimski obred, patrijarha in nadškofa pa ni dobila Bolgarija. Za kratko se po koncilju, sèšlem leta 869. v cerkve zopet vpelja jezik slavenski.

To se najjasneje vidi iz tega, da so Bolgari leta 885. Gorazdo, sv. Klimenta in druge Metodove in Cirilove učence prijazno sprejeli v svojo zemljo, ko so iz Velike Moravske po spletkarijah solnograških privrženikov latinskega obreda in jezika v cerkvi bili izgnani iz te dežele. Ti možjé kakor tudi eparh Johannes, škof Konštantin, Gregor in mnih Hrabr so pod okriljem in s pomočjo kralja Simeona konec 9. in na početku 10. stoletja zbudili lep cvet duševne omike; razun cerkvenih spisov izvirnih in prestavljenih izdelovali so omikanci razne samostojne dela o bogoslovju in posvetnih znanostih, o modroslovju, govorništvu, zgodovini in predmetih iz zunanje narave. Sam Simeon je iz dela sv. Ivana Zlatoustega napravil kratek posnetek, kteri se je pri Bolgarih in tudi pri Rusih silno dopadal. Da so se cerkvene knjige s posebno marljivostjo izdelovale, to se samo po sebi razumeva, „dosti je napomeniti, da so skoro vsi prevodi cerkvenih knjig in preveliko število spisov od sv. očakov, kteri so se v sledečih stoletjih zmiraj prepisovali ter služili duševnim potrebam bolgarskega, srbskega in staroruskega naroda, iz bolgarske zemlje in to od poslednjega časa Borisove vlade, in od časa njegovega sina Simeona.“ *(Hilferding „Gesch. der Serben und Bulgaren“ nemški prevod 1856.)* To je najlepša dôba bolgarskega duha. Tako je ta vladar največi med ovenčanimi glavarji bolgarskimi spoznal, da je pozvan za vodja pa tudi za omikovavca svojega naroda; tako je omiko častil on, ki je carom nalagal mir ter v zunanjem življenji velikolepje bizantinskih carjev daleč znal prekositi; marljivo obdelovanje naukov vcepljenih po sv. Cirilu in Metodu, in da je mladi narod hrepenel za duševnim delovanjem, in sam izgled „knjigoljubečega cara“, vse to se je ob enem steklo v Bolgarii ter narod povzdignilo do največe njegove omike. *(Hilferding str. 91).* To je zraven prevodov napravljenih po veliki Moravski zlata dôba staroslovenskega jezika. (Dal. prih.)

Deželni zbori.

Deželni zbor v Ljubljani.

V 19. seji (13. aprila) je bilo na vrsti poročilo, kaj se je storilo za to, da bi dežela kranjska dobila povračilo za tisto premoženje, ki ga je nekdaj vlada na-se spravila. Poročevalec dr. Zupan pripoveduje, da je zdaj premalo časa do konca letošnjih sej, da bi se moglo natanko presoditi to delo, ki še neprepisano leží v pisarnici deželnega računstva, in ki pripoveduje, kako se je v dôbi celih 37 let godilo s to rečjo; — torej poročevalec svetuje, naj zbornica za zdaj samo zvé, kako so te rečí. Nasvèt je obveljal. — Za tem pride na vrsto poročilo o tem, kako bi dežela dolg plačala denarnici zemljišne odveze. Poročevalec dr. Zupan je rekel, da deželnemu zboru ni dovoljeno, da bi se zarad tega naredilo loterijsko posojilo, kakor je lani svetovala zbornica, da je pa presvitli cesar vendar naročil državnemu ministru, naj zvé od deželnega odbora, kako bi se te rečí najlaže dale spraviti v red kar bode največ mogoče brez novih davkov. Po razkazavanji deželnega računstva bode naša dežela konci 1865. leta gori omenjeni denarnici zemljišne odveze dolžna 6 milijonov in 620.000 gold., kteri se imajo od 1866. leta v 30 letih, torej do 1895. leta plačati. Vsako leto se bode tedaj na tem dolgu z drugimi stroški vred

moralo po 455.640 gold. plačevati. Do zdaj se je v ta namen k pravim davkom naložilo 26 odstotkov priklada, kar daje na leto po 276.350 gold., in 10 odstotkov priklada k užitnini od vinskih pijač in od mesa, kar na leto daje okoli 50.000 gld., torej vsega skup po 326.350 gold., da tedaj primanjkuje po 129.290 gold. na leto, in treba je, da se to kako dobí. Davkov ni mogoče več povišati, ker je dežela že zdaj preobložena, in ker je tudi Njih veličanstvo naročilo, da se je pri tej reči novih davkov ogibati; zato je deželni odbor vso to reč izročil vladi s prošnjo, naj ona pomaga in svetuje; a do zdaj ni še dobil odgovora, kterega je treba počakati, predno se kaj več sklene o tej stvari; toraj svetuje, naj zbornica to poročilo za zdaj le zvé. Zbornica je ta nasvet potrdila. — Prišla je na vrsto potem prošnja mernopeške občine, da bi se ji potrdila prodaja neke stare mežnarske hiše. Zbornica je odobrila prodajo; tudi zoper prošnjo Nadanjega sela, ki želí nekaj pašnikov med seboj razdeliti, ni bilo nobenega upora. Poslanec žl. Strahl je dalje poročal o prošnji Krškega mesta, da bi se kmalu naredil dovoljeni most preki Save od Krškega na Videm, in svetoval, naj se tudi ta prošnja izročí deželnemu odboru. Poslanec Zagorec je (slovenski) opomnil, da je ta reč zares jako potrebna, in tudi ceste naj bi se popravile, da bi se več tako ne pretepala živina, kakor se zdaj preteplje. Zbornica je odobrila. Na to se je volil za državni zbor nov poslanec namesti žl. dr. Wurzbach-a, ki je v tej volitvi bil zopet izvoljen s 25 izmed 27 glasov, in vzel je volitev, rekoč, da zgodovina pripoveduje, kako se je bil nek Rimljan vrgel v globok prepad, da bi otel svojo domovino, in da se tudi on neče težavnega dela za domovino ogibati. — Naposled je še poslanec Ambrož poročal, da je v Marovi trgovski učilnici toliko prostora, pa se va-njo lahko dostojno spravijo vsi 3 razredje više realke, laboratorija, fizikalna hramba in voditeljeva pisalnica, in da se to vse s pokritim hodiščem lahko zveže z licejskim poslopjem, in da g. Mar za stanovanje, svečavo, kurjavo, snaženje in rabo potrebnega orodja hoče imeti po 1800 gold. na leto, pa da je pripravljen za 5 let pogodbo podpisati. Poročevalec je svetoval, naj bi zbornica odobrila, da se ta ponudba vzame. Zbornica je ta nasvet soglasno potrdila.

Najbolja.

Moj očka so djali:
Oženim naj se,
In zdaj premišljujem,
Bi vbogal al ne?

Na levo, na desno,
In križem svetá
Skrbnó se oziram, —
Dovelj je blagá.

Velike ne maram,
Zapodil bi jo,
Bojim se, da nosil
Bi lojtre za njo.

Premajhne ne maram,
Če tud' ima grad,
Ko bi jo poljubil,
Bi zlomil si vrat.

Debele ne maram,
Je polna mastí;
Še goska pretolsta
Mi kar ne diší.

Pretenke ne maram,
Ta je le za post;
Če treba polena,
Grem sekat ga v gozd.

Bogate ne maram,
Če nima možgan;
Saj kruha ne stradam
In nisem cigan.

Prevboge ne maram,
Brez cvenka ni nič;
Ž njo bi se le jokal,
Sam pojem ko tič.

Prestare ne maram,
Ker kača je kač;
Se nečem znebiti
Prezgodaj še hlač.

Premlade ne maram,
Je hude krví,
In kar posušila
Bi moje kostí.

Pregrde ne maram,
Je vrag čez in čez,
In nočem o solncu
Zatiskat' očes.

Prelepe ne maram,
Ker zame le ní,
Le srečen je, kdor se
Rožičkov bojí.

Učene ne maram,
Najhujši je zlod',
Ker jaz bi bil hlapec
In ona gospod.

Neumne ne maram,
Ker meni gorjé,
Če prazna le slama
Ji raste 'z glavé.

Nemškute pa najmanj,
Ker Slave sem sin,
Slovencem ne manjka
Slovenskih deklin.

Najbolj je: nobena!
Pa kaj bi več pel,
Saj veste, da tiček
Je davno se vjel.

Miroslav.

Dopisi.

Iz Prage 27. maja. — ? — *(Volbe za državni zbor. Zakon o ravnopravnosti v šolah. 18. §. volbenega reda. Število pevcev.)* Znano je, da je poslalo lani 11 českih poslancev pismo na Dunaj, v kterem so naznanili državnemu zboru, da se ne udeležijo državno-zbornih razprav tako dolgo, dokler vlada ne poskrbí, da zasedejo poslanci vseh avstrijanskih kronovin tam svoje mesto, pa ne ene besedice ni bilo v pismu, da se odrekó državno-zbornemu poslanstvu; al vendar sklene tadajni faktično in formalno ožji državni zbor, da so izgubili ti poslanci svoj mandat. Vse je bilo tiho, kar naznani naenkrat prvosednik deželnega zbora, da mu je prišlo od vlade povelje, naj češki zbor voli nove poslance na Dunaj za odstople, umrle, in one, ki so lani poslali znani protest v državni zbor. Vkljub ugovorom onih enajstih, da se niso odrekli in da ne mislijo se odreči mandatu, a da pojdejo koj na Dunaj, ko bode zastopana tam vsa Avstrija, začnejo se volbe. 6 českih poslancev zapustí zbornico, 55 izusti „nevolím“, 136 nemških poslancev voli vseh 22, ki jih ima češki zbor voliti za Dunaj, in izvoli si jih 14 iz svoje nemške stranke; 7, ki so jih izvolili izmed českih poslancev, ne prevzame mandata, kajti bili so med onimi, ki niso volili. Česka stranka neče spoznati veljave vseh voleb, kajti večina novo-izvoljenih je bila izvoljena le po večini onih 136 glasov, ne pa po večini vseh pričujočih poslancev. Čehi protestujejo proti veljavi teh voleb; „naj sodi državni zbor, so li volbe pravilne ali ne“ — je rekel ironično dr. Rieger. To je rešilo deželnega maršala iz zadrege. „Da! državni zbor naj sodi“ — izusti tudi on zadovoljno. Dr. Grünwald uloží protest proti načinu voleb, dr. Rieger proti volbam namesti gori omenjenih 11 poslancev. Radovedni smo, kaj bode zdaj sklenil državni zbor dunajski. — Važne so bile seje 24., 25. in 27. maja. Na dnevnem redu stala je ravnopravnost jezikov v srednjih šolah; tako se z eno besedo imenujejo gimnazije in realke. Zanimivejši deli zakona so: „Oba deželna jezika imata v srednjih šolah enake pravice.“ „Podučevati sme se povsod le v enem teh dveh jezikov.“ „Drugi deželni jezik ima biti obligaten (zapovedan) nauk, kterega se sme dijak le iz važnih vzrokov oprostiti.“ „Izmed deželnih gimnazij bode 8 viših in pet nižih českih, ostalih 9 viših in dve niži nemške.“ Najhuji boj se je vnel pri §: „Drugi deželni jezik ima biti obligatni nauk v srednjih šolah: ima se tedaj v nemških gimnazijah in realkah obligatno učiti češki, v českih pa nemški. Da se ima učiti nemški dijak češki, bilo je nemškim poslancem nasilje (Zwang) in Bog vé še vse kaj. Al jedrati krasni govori dr. Brauner-ovi, dr. Loewe-vi (rectora magnifica), in dr. Sladkovskega podrli so vse sofizme dr. Herbstove, ugnali vse repenčenje dr. Brinz-ovo, ki je naravnost rekel, da neče, da se naučé Nemci na Českem češki, da ne bi utonili v Pragi; ozirati se imajo ne samo na Dunaj, ampak tudi v Frankfurt itd. Al vès zakon obveljá (z 101 glasovi proti 94) proti navrhu nemške stranke, ki je hotla, naj se učí druzega deželnega jezika le oni, komur je ljubo. Zdaj ima vlada potrditi ta zakon; ako ga po-

trdi, česar se trdno nadjamo, tedaj smemo reči: „tandem!“ (vendar enkrat!) — Naj še omenim, da je prenaredil češki zbor 18. §. volbenega reda tako, da ima izgubiti poslanstvo le tak poslanec, ki ga je zadela kazen zarad ravnanja proti nravnosti ali zarad sebičnosti; prememba ta bode zlasti vrednikom časnikov na korist. — Naj pristavim še to, da je bilo pri pevski slavnosti unidan čez 1700 pevcev v Pragi.

Iz Idrije 28. maja. ** Precej časa že je minulo, kar ni „Laib. Zeitg.“ našega mesta nič omenila; zdelo se je nam skorej že, da smo ji Idričani celó iz spomina zginili. Al motili smo se. V 144. listu med „Plaudereien“ pa je vtaknjena tudi naša Idrija. Mar cikajo „Plaudereien“ na „pevsko društvo“ naše? Človek ne more skor drugače misliti. Če je pa temu tako, vprašamo pisatelja „Plaudereien: „kdaj smo ga pooblastili s takim mandatom? Kaj mar misli, da nam ni trden sklep, „pevsko društvo“, ktero smo lepo vstanovili, tudi vzdržati in ga čedalje bolj krepiti, kajti dobro smo si svesti, kaj smo kot Idričanje slavnemu imenu našega mesta, pa tudi kaj kot slovenski sinovi naši narodnosti dolžni. Hvala Bogu! ustavna Avstrija šteje toliko različnih pevcev, kolikor je ravnopravnih narodov v velikem njenem domu. Zato „qui bene distinguit, bene docet! — To se nam je potrebno zdelo omeniti, da nas „Vorort“ ne razume napačno, ker mislimo, da gospod Issleiba nihče ni pooblastil, v našem imenu govoriti.

Iz Krškega 29. maja. Prav slovesno smo obhajali danes procesijo sv. Rešnjega telesa. Novomeška mužična banda (24 mož) je procesijo spremljala večidel igraje prav vbrano odlomke iz lepih domačih in druzih mičnih napevov. Ljudí je bilo ne le iz Kranjskega, ampak tudi iz Štajarskega in še celó iz Hrvaškega toliko pri nas, da že davno tako obile množice ne pomnimo. Po procesii je obče spoštovani starček gosp. Pavel Banič, krški mestjan, s svojo ženo obhajal zlato poroko. Poročili so jih visokočastiti dekan gosp. Polak vpričo njunih otrok in vnukov. Potem so sledile mnoge veselice. — Kar se tiče poljskih in gorskih pridelkov, do sedaj vse lepo kaže. Lansko vino ima sploh ceno od 4—5 gold. vedro. Pač dober kup memo prejšnih let! Zato ga pa včasi tudi tako pijemo, da ga komaj nesemo. Na zdravje!

Klanšekov France.

Iz Ljubljane. Kranjska dežela je po Najvišem sklepu od 14. okt. 1863 dobila samostojno deželno finančno gospósko, ktere načelnik je gosp. Karl žl. Felsenbrunn.

— Najveselejša novica, ki jo imamo bravcem danes naznaniti, je ta, ktero nam je v pondeljek okoli ene popoldne prinesel telegram iz Postojne, da so rodoljubi naši na Notranjskem za svojega deželnega poslanca si izvolili dr. Etbina Costa-ta, kterega so jim „Novice“ priporočale. Zbralo se je lepo število 105 volivcev; z veliko večino (62 glasovi) je bil izvoljen dr. Costa; ostalih 43 glasov se je razdelilo med še tri mnogospoštovane gospode tako, da Njih eksc. c. kr. deželni poglavar baron Schloissnigg je 19, gosp. dr. Janez Bučar, advokat in notar v Postojni, tudi 19, gosp. dr. Globočnik, c. k. okrajni predstojnik postojnski, pa 5 glasov dobil. — Ta volitev je bila na mesto gosp. Miroslava Vilharja; druga volitev na mesto umrlega gosp. Ambroža (za mesta in trge notranjske) bode neki 30. junija.

— Prvi mestni zbor po smrti župana g. Ambroža je bil 27. maja; predsedoval je župana-namestnik gosp. dr. Čuber. Omenil je ob kratkem marljivega županovanja Ambroževega in da je stroške za pogreb čez 300 fl. mestna kasa plačala, — da je pri svojem poslednjem preiskovanji denarnice mestne najdel gotovine le 430 gold., in da je, ker je treba bilo mnozih plačil, si izposodil tistih 3000 gold., ki so lastnina mestjanskega bolnišničnega zaklada; ker h koncu mesca mestna kasa prejme več dohodkov, se bode brž povrnilo to izposojilo in denarnica mestna bode imela zopet denarja. Naznanil je predsednik nadalje, da gospod Lambert Lukman za starosti in bolehnosti voljo stopi iz mestnega odbora, da pa za tega voljo vsled 41. §. občinske postave bode nova volitev še le prihodnje leto. Izvoljeno je bilo potem 9 odbornikov, ki pregledajo volitve novo izvoljenih mestnih odbornikov; po takem bode volitev novega župana še le okoli 10. junija. — Nekdo, ki ima za zdravja voljo 5 psov, je prosil, naj bi pasjega davka ne plačal na enkrat, ampak v več obrokih; prošnja ni bila vslišana. — Trgovski gospej Trautmanovi je bila soba, ki je pri tleh mestne hiše in kjer je prejšni čas bila pisarnica vojaškega kvartirstva, v najem za štacuno za 200 gold. prepuščena. — Najem za višo realko potrebnih sob po sklepu deželnega zbora je bil tudi za oni del, kteri zadeva mesto, potrjen; sklenjeno je bilo tedaj, da se c. kr. državnemu ministerstvu vse to v obširnem popisu v potrjenje predloží. — Tistega deleža (okoli 3000 gold.), ki ga ima po računu deželnega odbora mesto plačati za popravo razrušenega šolskega poslopja, odbor mestni ni odobril.

— 30. maja dopoldne je bil občni zbor muzejnega društva. Snidlo se je le malo številce udov (kakih 20), ker razun oglasa v „Laib. Zeitg.“ niso prejeli udje posebnega povabila, kakor je pri druzih družbah, saj za ljubljanske družbenike, navada; mnogo njih tedaj še vedilo ni, da je zbor. O zedinjenji zgodovinskega društva z muzejnim, kakor se že dolgo glasijo želje, je bilo celó malo govorice; sklep je bil, da se muzejno društvo prestrojí v natoroznansko; muzej sam, ker je na drugi podlagi osnovan, ostane kakor je bil. Nasvete za prestvarenje družbenih pravíl naj prihodnjemu občnemu zboru predloží danes izvoljeni odsek 7 družbenikov.

— Procesije sv. Rešnjega telesa v četrtek in nedeljo so bile, kakor je pri nas lepa navada, zopet prav slovesne. V vsem se kaže stara pobožnost našega naroda; tudi v nebó štrlečih, z mnozimi domačimi banderci itd. okinčanih majev se je po predmestjih vidilo, med kterimi je letos zvonec nosil veličanski maj v Kravji dolini, ki so ga postavili ondašnji fantje in okinčale dekleta.

— „Torbice jugoslavenske mladosti“ 4. vezek od 10. maja nam je došel nedavno iz Zagreba. Vidi se tudi v temu snopiču pesniških in prozaičnih sestavkov, da „Torbica“ ne peša, marveč da lepo napreduje, da tedaj ne zavrže denarja, kdor si jo naročuje. V tem vezku je odkril tudi vrednik g. Nik. Ravnikar, kaj je krivo, da „Niz bisera jugoslovanskega“ še ni došel naročnikom, pa menda tudi ne bode, ako se grdo zapletena stvar kak drugače ne poravná. Tiskarnica Gajeva namreč g. Pretnerju, ki je sicer mnogo denarja nabral od naročnikov, pa ni plačal, ne dá nobenih eksemplarov več, dokler ji ne poplača, kar je dolžan. Žalibog! da se s tako pletkarijo podira tudi drugim pot naročilstva knjig.

— Gospod M. Thalmeiner, bivši hrvaško-slav. deželni živinozdravnik in dosihmal bivajoč na Krškem, je izvoljen za enako službo na Štajarskem.

— Kakor v časnikih beremo, ima sl. državno ministerstvo hvalevredno skrb za to, da se gimnazijskim dijakom po sedanji šolski osnovi živo potrebno telovadstvo krepko pospešuje. Tudi v naši gimnazii se je zato skrbelo in celó deželni odbor je bil za to naprošen, da dovoli pripravni prostor za to. Napredovalo

je dijaško telovadstvo prav lepo; al zdaj — ne vemo zakaj? — je zamrla ta koristna vadba, ki je gimnazijam celó imé dala. Nadjamo se, da zopet od smrti vstane, ker se sicer mladež šolska ne smé udeleževati drugih telovadskih društev.

— V pondeljek so v skrinji nekega ptujega delavca, ki jo je za posojenih 20 gold. v Udmatu zastavil delovodju suknarske fabrike, pa potem iz Ljubljane pobegnil, zasačili orodje, s kterim je ponarejal srebrne šestice in goldinarje, pa tudi papirnate desetíce; našli so tudi nekoliko tega pokaženega denarja v skrinji. Bil je ta človek nekoliko časa suknostrižnik v udmatski fabriki, poslednjič pa je delal v barvarii Ape-ovi v Ljubljani. Govorí se, da jo je brž ko ne proti Dunaji pobegnil.

— Ker poletinski čas ni pripraven za „besede" čitavnične v dvorani, jih navadno napravlja po izhodih na deželo. Tudi letos bode tako. Prvi izhod menda bode drugo nedeljo, to je, 12. junija, kar se bode že ob svojem času naznanilo.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

C. k. general-komande po vseh deželah so prejele oblast, da, po dogovoru s ces. kr. deželnimi vladami, smejo take fante, ki so bili lansko leto v vojake (soldate) vzeti in se skažejo, da so domá pri gospodarstvu potrebni ali ki imajo sicer veljavne vzroke za izpust, proti temu izpustiti iz vojaščine, da plačajo 1200 gold. Dosihmal se je ta polajšba naklonila vojakom še le po dveletni službi. — 6. dne t. m. se na Dunaji pri ministerstvu pravosodja začne posvetovanje o osnovi novega kazenskega zakona (postave), v ktero je poklicano mnogo pravoznancev. Bojo se li iz tega posvetovanja izcimile porotnice? Saj so vsi deželni zbori dosti glasno izrekli to potrebo ustavne države. — Silen hrup dela po centralističnih časnikih sklep pražkega deželnega zbora, da vsak gimnazijski in realkini učenec se mora učiti tudi slovanskega (češkega) jezika, ker je deželni jezik. To jim je strašno, da se Avstrijan mora učiti še kak drug jezik razun nemškega, namesti da bi veseli bili, da se mladina v šolah nauči vseh glavnih jezikov, ki se govoré v mnogonarodnem in mnogojezičnem cesarstvu našem. Kadar pa gré za službe, pri kterih se tirja ta ali uni jezik, takrat pa se išejo spričala po vseh kotih! „Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš" — stari ta pregovor se še ni vrinil nekterim strastnikom. Silno hudo se je repenčil poslanec dr. Pongrac zoper to, da naj se v gimnazijo v Pelzenji vpelje češki jezik kot učni jezik, in sicer tako, da ga je predsednik večkrat opominjal, naj ostane pri stvari. Nanašal se je na to, da Pelzenj je že od husitskih časov zvest nemškemu svojemu cesarju in cerkvi. Poslanec Skarda zavrne s krepko besedo natolcevanje, kakor da bi bil samo Pongrac v najem vzel zvestobo do cesarja in vere, ter pravi: mi smo ravno tako verni cesarju in cerkvi kakor dr. Pongrac; mi smo za celo Avstrijo in stojimo na Českem. Drug poslanec kliče: Le v Frankobrod nismo volili. Potem se vzdigne tudi dr. Rieger in pravi, da ne krati Pelzencem zvestobe do cesarja in katoliške vere, pa dr. Pongrac tudi nima pravice, jo kratiti drugim; naša cesarska rodovina pa ni samo nemška, kakor Pongrac trdi; v nji teče kri vseh rodovin, ki so vladali Avstrijo, ravno tako Arpadov kakor Jagelonov in Přemislov; avstrijanska cesarska rodovina je naša postavna rodovina, kteri ostanemo zvesti vsigdar. — Na interpelacijo: zakaj se na Českem ne telagrafuje tudi po česki, ker celó na Angleškem in v Ameriki telegrafujejo tako? je odgovoril ces. namestnik, da to ne more biti, ker za slovansko telegrafijo ni črk, in če bi se vpeljalo češko telegrafovanje, bi se moralo vpeljati tudi vsako drugo, potem pa bi ne bilo telegrafistov, ki bi znali vse jezike avstrijanske. — Volitev župana je v nekterih mestih trda stvar; tako je v Brni unidan ena stranka svojega moža volila z 22 glasovi, druga pa tudi svojega s ravno tolikšnimi; volili so, kakor postava veleva, trikrat, pa nepremakljiva je vsaka stran ostala z 22 glasovi; — zapustili so mestno hišo, pa niso izvolili nikogar. Vdrugič se bojo snidli in svojo srečo poskusili. — 23. maja se je začel erdeljski deželni zbor. — Iz Ogerskega, kjer je bila lani tako huda letina, se tudi letos ne sliši nič posebno veselega. V več krajih še zmiraj boleha ljudí na sto in sto za kurdejem (škorbutom), po kterem se vsa kri spridi. — Važnih političnih novic po svetu nam ni prinesel poslednji teden. Časniki so bili vsi polni tega, da današnji telegraf bode iz Londona prinesel važne sklepe sabotne seje o dansko-nemških homatijah. Za gotovo so pripovedovali, da že je dognano, da Holštajn-Šlesvik se odcepi od danskega kraljestva in da vojvoda Augustenburg bode vojvoda Holštajn-šlezviški; le pričkali so se o tem časnikarji še komú da gré zasluga, da se je hipoma vse tako lepo poravnalo. V nedeljo pa prišel je telegram prav suhoparen takole: „včeraj so bili vsi zastopniki v seji; prihodnja seja je v četrtek; brž ko ne se bode podaljšalo premirje." Lahko si je misliti, kako debelo so gledali politikarji, da jih je svojoglavni drat tako prekanil! Zdaj imajo zopet celi teden časa, da vodo zajemajo z rešetom. — Ravno tako je novica, da papež so v Rimu se udeležili procesije sv. Rešnjega telesa, osupnila tiste, ki so sv. Očetu pokladali že na smrtno posteljo, še več pa tiste, ki so verjeli, da so že mrtvi, pa da kardinali skrivajo še smrt. — Menda tudi to je račica, ki plava po vodici lahkovernih, da kralj italijanski Viktor Emanuel pride k cesarju Napoleonu s trdnim sklepom, da odstopi od vladarstva in butaro kraljevanja izročil svojemu sinu Humbertu. — V Algieru v Afriki je 22. umrl glasoviti francozki vojskovodja maršal Pelissier; to je tisti poveljnik, ki je leta 1845, ko so Francozi bojevali se z Afrikanci, celo pleme Uled Ria, ki je stanoval v jami Kartara imenovani in je štel nad 1000 ljudi, s živino vred zadušiti dal, ker se niso hotli Francozom udati; pred luknjo je drv in slame nanositi in zapaliti dal; tri dni in noči je gorelo pred luknjo in dim se je valil v njo, dokler ni vse konec vzelo.

Listnica vredništva. Gosp. A. P. na J: Prejeli smo Vaše pismo ter ga bomo izročili po željah Vaših. — Gosp. J. Seljanu v Lj: Kako, da Vas dosihmal ni še bilo v pogovor? Si li ne upate razjasniti ustmeno, kar ste pripovedovali pismeno? Kdor pošteno misli, ni se mu treba skrivati v plajšč pseudonyma. Prosimo Vas tedaj, da pridete, ker v sestavku Vašem nam je marsikaj celó nejasno; „z mlini na sapo" pa se je boril le Sancho Pansa.

Dnarni zapisnik Matičini.

Prenesek iz 18. lista „Novic"	4127	gold.	56	kr.
Darovali so dalje:				
Gosp. Ivan Vilhar, trgovec v Ljublj. v obligacijah	200	„	—	„
„ dr. J. Muršec, profesor v Gradcu, gotovine	100	„	—	„
Sl. čitavnica mariborška gotovíne	100	„	—	„
Gosp. Matevž Močnik, učitelj v Kamniku, gotovíne	5	„	—	„
12 naročnikov „Naprej-a" iz ostale naročnine po gosp. Mir. Vilharji	17	„	40	„
	4549	gold.	96	kr.

V Ljubljani 30. maja 1864. Dr. Jer. Zupanec.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.